

**Samen voor
morgen.**

VERKIEZINGSPROGRAMMA CDA EDE

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN 2026

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	4
<i>Ede</i>	4
<i>Wat drijft ons?</i>	4
<i>Waar staan wij voor?</i>	4
<i>Tot slot.....</i>	5
TOP 10 CDA-PRIORITEITEN	6
STERKE SAMENLEVING, BETROKKEN BURGERS	9
1.1 Waarden en tradities in Ede	10
1.2 Verenigingen en vrijwilligers.....	10
1.3 Sport	11
1.4 Ontmoetingsplekken in wijken en dorpen.....	12
1.5 Onderwijs.....	13
1.6 Kunst en cultuur, Edese eigenheid	14
1.7 Maatschappelijke weerbaarheid doen we samen	15
HOOFDSTUK 2	17
EEN LEEFBARE OMGEVING	17
2.1 Woningbouw	19
2.2 Schone wijk of buurt	20
2.3 Klimaat en energie	20
2.4 Bereikbaarheid en verkeer	21
2.5 Landelijk gebied, agrarische sector en natuurherstel	22
2.6 Vitale dorpen	23
2.7 Openbare ruimte.....	24
HOOFDSTUK 3	27
GEZOND LEVEN, SAMEN ZORGEN.....	27
3.1 Voorkomen, versterken en verbinden	28
3.2 Betrokken zorg voor jong en oud	29
<i>Ouderenzorg</i>	29
<i>Jeugdzorg</i>	30
3.3 Mantelzorg	30

3.4 Iedereen doet mee.....	31
<i>Participatie en bijstand</i>	31
<i>Opvang en inburgering</i>	32
3.5 Armoede, schulden en dakloosheid.....	32

HOOFDSTUK 435

EERLIJKE ECONOMIE35

4.1 Ondernemen in Ede.....	36
4.2 Sterke agrarische en groene economie.....	36
4.3 Ede-Centrum, dorpen en recreatie	37

HOOFDSTUK 539

EEN DIENSTBARE OVERHEID.....39

5.1 Veiligheid en openbare orde	41
5.2 Betrokkenheid van inwoners	42
5.3 Communicatie en dienstverlening	43
5.4 Verantwoordelijk en financieel gezond beleid	44
5.5 Regionale samenwerking.....	45
5.6 Toekomstbestendige gemeentelijke organisatie.....	46

Voorwoord

Ede

Ede is een prachtige gemeente, die bekend staat om haar ruimte, landschap, agrarische sector en natuur. Velen die aan Ede denken, noemen onze heide. Een uniek gebied dat ieder jaar weer paars kleurt en vooral ook een plek die symbool staat voor het jaarlijks herdenken van onze vrijheid tijdens de Airborne.

Dankzij die naoorlogse vrijheid is Ede uitgegroeid tot een middelgrote stad van 124 duizend inwoners. Het is een unieke verzameling van bloeiende dorpen en wijken. Ieder met eigen tradities en hechte gemeenschapszin. Met zorg en voorzieningen altijd dichtbij. Gesteund door sterke economische bedrijven en ondernemingszin. Waar Ede groot in is, zijn de vele vrijwilligers, mantelzorgers, verenigingen en andere gemeenschappen waar mensen zich verantwoordelijk voor elkaar voelen, verbonden zijn met elkaar en plezier hebben. Kortom: Ede heeft heel veel in huis voor haar inwoners, maar tegelijkertijd zijn er ook uitdagingen.

Ook in Ede is er een woningtekort, neemt de zorgvraag toe, staat de natuur onder druk, leven boeren in onzekerheid, worstelen mensen met hun bestaanszekerheid en is er sprake van eenzaamheid. Dat wordt in de levens van mensen heel tastbaar. De vraag of je nog een betaalbare woning kunt krijgen. Of je een gezin kunt starten in het dorp waar je bent opgegroeid. De vraag of je kleinkinderen nog wel opgroeien in een veilige samenleving. Of er voldoende zorg voor je ouders of grootouders is en of er genoeg vrijwilligers zijn om verenigingen en voorzieningen in stand te houden. Maar denk ook aan de vraag die veel Edese agrariërs bezighoudt: 'kan ik mijn bedrijf nog voortzetten?'

Wat drijft ons?

Politiek volgens het CDA begint en eindigt met de samenleving. Vanuit onze christendemocratische waarden stellen wij niet het individu, de gemeente of de markt verantwoordelijk, maar geloven wij in de kracht van verantwoordelijkheid nemen en omzien naar elkaar. We zien Ede niet als 124 duizend van elkaar losstaande individuen, die het óf zelf moeten uitzoeken óf bij de gemeente moeten aankloppen. Wij zien Ede als een gemeenschap, waarin we samenbouwen aan een sterke samenleving. Daar is iedereen bij nodig. Van vrijwilliger tot ondernemer. Samen dragen ze bij aan het versterken van onze gemeenschap. De vrijwilligers doen dat bijvoorbeeld vanuit hun verenigingen of kerken en de ondernemers vanuit hun bedrijven, die met hun innovaties bijdragen aan de welvaart in Ede. Wat ons drijft is het besef dat we niet voor onszelf leven, maar dat het samenleven in Ede meer betekenis krijgt wanneer we in verbinding zijn met elkaar!

Waar staan wij voor?

Het CDA staat midden in de samenleving, tussen de mensen. Om richting te geven aan Ede hanteren wij vier kernwaarden als kompas.

Die ziet er als volgt uit:

1. **Omzien naar elkaar:** Solidariteit en zorg voor kwetsbaren, gedragen door een sterke samenleving en een beschermende overheid.
2. **Ruimte voor lokaal ondernemerschap en initiatief:** Door ruimte en vertrouwen te geven aan ondernemers en inwoners ontstaan de mooiste initiatieven. Zij weten het beste wat er nodig is in hun dorp, centrum, straat of wijk.
3. **Verantwoordelijkheid nemen voor onze omgeving:** Samen nemen we de verantwoordelijkheid voor de prachtige omgeving waar we wonen en werken, met als doel die nog beter door te geven aan de volgende generatie. Dat noemen wij rentmeesterschap.
4. **Eerlijke en fatsoenlijke overheid:** Een overheid die op eerlijke wijze keuzes durft te maken en die ook uitlegt. Die haar inwoners zekerheid en veiligheid biedt en onrecht actief bestrijdt. Altijd dienstbaar en toegankelijk voor haar inwoners.

Het CDA staat voor **fatsoenlijke** en **hoopvolle** politiek. Dat betekent dat wij niet willen polariseren, maar verbinden. Dat wij populisme niet beantwoorden met populisme, maar met echte oplossingen en niet weglopen voor moeilijke keuzes. Dat wij tussen de mensen staan. Dat we luisteren naar de problemen en uitdagingen van nu, maar tegelijkertijd ook de stemmen horen van de generaties na ons.

Fatsoenlijke politiek betekent:

- Dat we respectvol omgaan met elkaar, ook als we het fundamenteel oneens zijn. We kiezen voor dialoog boven conflict.
- Dat we transparant zijn over onze keuzes en verantwoording afleggen, ook als het moeilijk is.
- Dat we niet meebewegen met de waan van de dag, maar koers houden op basis van waarden en normen. Ons christendemocratisch kompas.

Hoopvolle politiek betekent:

- Dat we investeren in de toekomst, zodat er voldoende en betaalbare woningen zijn met goed onderwijs dichtbij. Dat er een sterke lokale economie is, er vitale dorpen zijn en alle Edenaren in een gezonde leefomgeving wonen.
- Dat we voor onze gemeente samen met inwoners moedige keuzes durven te maken.

Kortom, fatsoenlijke politiek is politiek met karakter. Hoopvolle politiek is politiek met visie. Samen vormen ze de kern van wat het CDA wil zijn: een partij die verbindt, versterkt en vooruitkijkt.

Tot slot

Ede staat voor grote opgaven, zoals woningbouw, een vitaal platteland en de zorg voor jong- en oud. Dit vraagt om daadkrachtig leiderschap dat dicht bij de inwoners is. Leiderschap dat vanuit een duidelijke visie verantwoordelijkheid neemt. In moeilijke dossiers, moedige keuzes durft te maken, waarbij alle belangen zo goed mogelijk worden gewogen, ten dienste van u!

Top 10 CDA-prioriteiten

1

Samenleven begint dichtbij

Sterke gemeenschappen, verenigingen, kerken en vrijwilligers dragen bij aan de leefbaarheid van Ede. De gemeente geeft ruimte, vertrouwen en ondersteuning aan inwoners die verantwoordelijkheid en initiatief nemen voor een leefbare omgeving.

2

Wonen bereikbaar voor starters, gezinnen en senioren

Jongeren die een binding hebben met Ede moeten in hun eigen dorp of wijk kunnen blijven wonen. Ook zorgen we voor voldoende doorstroom. In elk dorp “een straatje of wijkje erbij” en in de stad willen we de hoogte in bouwen op aangewezen plekken.

3

Zorg met aandacht, dichtbij georganiseerd

Eén gezin, één plan, één vaste hulpverlener. Minder loketten, minder papier, meer menselijkheid. Mantelzorgers krijgen steun en waardering; preventie en samenwerking staan voorop.

4

Boeren als voedselproducenten en beheerders van ons landschap

Agrariërs verdienen perspectief, zij zorgen voor voedsel, natuur en een vitaal platteland. We ondersteunen boeren die duurzaam willen produceren en investeren in bodem, water en biodiversiteit.

5

Een eerlijke economie die werkt voor mensen

Lokale ondernemers, familiebedrijven en vakmensen krijgen ruimte om te ondernemen. De gemeente denkt constructief mee waar dat mogelijk is. Schulden worden voorkomen en iedereen krijgt kans om mee te doen.

6

Rentmeesterschap als opdracht voor ons allemaal

We willen de aarde beter doorgeven aan de volgende generatie. Duurzaamheid begint bij haalbare keuzes: natuur herstellen, energie die betaalbaar is, bouwen dat rekening houdt met natuur, en een schone leefomgeving voor toekomstige generaties.

7

Vitale dorpen en een sterk Ede-Centrum

Elk dorp houdt voorzieningen, ontmoetingsplekken en eigen identiteit. Binnen de gemeente is er ruimte voor diversiteit, waarbij iedere dorpskern zijn eigen kenmerken heeft. Ede-Centrum is levendig en veilig, met ruimte voor winkels, horeca en cultuur.

8

Veiligheid en leefbaarheid in elke wijk en elk dorp

Verkeersveiligheid, schone straten en handhaving horen bij een betrouwbare overheid. Iedereen moet zich veilig kunnen voelen in de gemeente ongeacht geslacht, geloof, afkomst of seksuele geaardheid en op ieder moment van de dag.

9

Meedoen vanaf dag één: opvang met perspectief

De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid in het opvangen van asielzoekers en statushouders, waarbij meedoen en participeren centraal staan.

10

Een betrouwbare overheid met menselijke maat

De overheid is er ten dienste van de samenleving met duidelijke regels en snelle besluiten. De overheid moet beschikbaar en aanspreekbaar zijn: niet werken vanuit het systeem, maar vanuit het belang van inwoners.

Hoofdstuk 1

Sterke samenleving, betrokken burgers

Het CDA kiest voor een sterke samenleving. Voor een gemeente Ede met sterke voorzieningen, vitale dorpen en bloeiende verenigingen. Zonder het 'wij' van de gemeenschap, kan het 'ik' niet bestaan. Wij kiezen voor al die mensen die Ede mooier maken. Of het nu een vriendelijke begroeting is op straat, of je verantwoordelijk voelen voor je buurt, school, dorp, vereniging of natuur. Waar je wieg ook heeft gestaan, wat je ook gelooft, van wie je ook houdt en waar in Ede je ook woont. Ieder mens telt. Wij staan voor een sterke samenleving en betrokken burgers.

1.1 Waarden en tradities in Ede

Ede verandert. Om ons heen hebben we de Generaal Hackettlaan zien ontstaan en is er een heel nieuw stationsgebied gerealiseerd. Bovendien zien we in de winkelstraat nieuwe gevels verschijnen en ontstaat bij het gemeentehuis een 'stadspark'. Ook in de dorpen zijn nieuwe woonwijken gebouwd en wordt er gewerkt aan een nieuw bedrijventerrein zoals in Lunteren. Ede is volop in ontwikkeling, zoals dat in Ede altijd al zo is gegaan. Sommige dingen blijven niettemin hetzelfde en zijn onveranderlijk, zoals de tradities die we ieder jaar vieren. Ze geven Ede een eigen gezicht.

Het CDA hecht waarde aan de Edese wortels. De tradities, feesten en herdenkingen in het teken van vrijheid en Airborne. Denk aan de Vlegeldag of de Oud Lunterse Dag. Ze brengen ons dichterbij elkaar en dragen bij aan het gevoel van samen Ede zijn. Als CDA voelen wij ons verantwoordelijk om die zaken te steunen. We stellen ons gemeenschapsleven en de eigenheid van onze wijken- en dorpen centraal. Met optimisme voor het nieuwe en met speciale zorg voor het oude.

Wij kiezen voor:

- **Versterking van gemeenschapszin in wijken en dorpen**, door initiatieven met een lokaal karakter gericht op cultuur, traditie of natuur te ondersteunen. Waarden en tradities houden ons stevig geworteld in een onrustige wereld.
- **Het zorgen voor dorps- en wijkbudgetten**. We ondersteunen inwonersinitiatieven voor saamhorigheid en leefbaarheid met budgetten die inwoners zelf kunnen gebruiken in hun dorp of wijk.
- **Het benadrukken van de vormende en bindende waarde van kerkelijke, culturele en maatschappelijke organisaties en verenigingen**. Ze houden de samenleving draaiende en dat willen wij beschermen.
- **Een warm welkom voor nieuwe inwoners van Ede** door hen jaarlijks op het gemeentehuis te ontvangen en daarbij een welkomstpakket te geven met informatie over onze mooie en veelzijdige gemeente. Ook ontvangt iedere inwoner van de gemeente een proeflidmaatschap voor een vereniging naar keuze om direct te kunnen deelnemen aan het Edese verenigingsleven.

1.2 Verenigingen en vrijwilligers

Verenigingen en vrijwilligers vormen het kloppend hart van onze gemeente. Vrijwilligers zijn de stille krachten achter het verenigingsleven, zijn de extra handen op school, zorgen als onderdeel van de zwerfafvalbrigade voor een schone wijk of dorp en het zijn de moedige mensen van de vrijwillige brandweer.

Zonder hen is een buurthuis slechts een stapel stenen en blijven buurtfeesten uit. Vrijwilligers zorgen voor ontmoeting, verbinding en vertrouwen. Ze doorbreken eenzaamheid en brengen mensen samen die elkaar anders nooit hadden ontmoet.

Zij zijn het sociale weefsel van Ede: betrokken inwoners en organisaties die Ede een stukje mooier en gezelliger maken. Dat vraagt om blijvende waardering en steun vanuit de gemeente. Voor het CDA zijn vrijwilligers topprioriteit!

Wij kiezen voor:

- Het **investeren in vrijwilligers** door als gemeente gratis trainingen en cursussen aan vrijwilligers te bieden.
- Het **aantrekkelijker maken van vrijwilligerswerk** door minder regels en meer ruimte, zodat vrijwilligers niet onnodig gehinderd worden door gemeentelijke procedures.
- **Versoepeling van de regels** door bijvoorbeeld de vermindering van administratieve lasten en het aanbieden van onkostenvergoedingen voor vrijwilligers. De **Verklaring Omtrent Gedrag voor vrijwilligers blijft gratis**.
- **Minder rapportageplicht bij subsidieverlening** met een omslag naar vertrouwen aan de voorkant, in plaats van een arbeidsintensieve controle aan de achterkant.
- **Versterking van verenigingen** door via de gemeente verenigingen met centrale trainingen, bestuurswerk en verzekeringen te ondersteunen
- De komst van een **verenigingssteunpunt** dat helpt bij het 'matchen' van vraag- en aanbod van beschikbare vrijwilligers voor het verenigingswerk.
- Het **stimuleren van jongeren om vrijwilligerswerk te doen**, bijvoorbeeld door een maatschappelijke dienstplicht via school. Het doel is het ontmoeten van mensen buiten de eigen leefwereld, iets doen voor een ander en een bijdrage leveren aan de Edese samenleving.

1.3 Sport

Sport is zo veel meer dan fysieke gezondheid. Het maakt mensen gelukkig, weerbaar en mentaal fit. Van jongs af aan brengt het mensen bij elkaar en leert het belangrijke lessen over winst en verlies, over teambuilding en doorzettingsvermogen. Het is een uitlaatklep voor het drukke, dagelijks bestaan en er ontstaan vriendschappen voor het leven. Of je nu turnt, danst, korfbalt, hardloopt, fietst of schaakt. Geen mens wordt er slechter van en de Edese samenleving wordt er gezonder en sterker van!

Daarom vindt het CDA dat sporten in Ede voor iedereen bereikbaar moet zijn. Dus ook voor mensen met een beperking of met een kleinere portemonnee. Een breed en betaalbaar aanbod is belangrijk. Bij verenigingen, sportscholen én gewoon in je eigen wijk of in de natuur.

Wij kiezen voor:

- **Voldoende en goed onderhouden sportaccommodaties** zodat er een gevarieerd en goed toegankelijk aanbod is in alle dorpen en in de wijken van Ede.
- Het **tijdig en passend meegroeien van sportvoorzieningen** met de groei van de gemeente Ede.

- **Multifunctioneel gebruik van onze Edese sport- en onderwijsaccommodaties.**
- **Het steunen van nieuwe sportinitiatieven** door bij voldoende draagvlak en draagkracht een financieel steuntje in de rug te bieden, bijvoorbeeld via een gemeentelijke garantstelling.
- **Gemeentelijke regelingen** voor mensen die minder te besteden hebben, zodat **iedereen mee kan doen aan sport**.
- Het **beter bekend maken van de Sportkaart Ede** onder jongeren en het **uitbreiden naar alle Edese jongeren**.
- **Extra ondersteuning voor sportclubs** die sporten mogelijk maken voor mensen met een beperking.
- **Het stimuleren van buiten sporten** door wijken, parken en natuurgebieden in te richten met aantrekkelijke routes en voorzieningen.
- **Het stimuleren van het gebruik van schoolpleinen** zodat ze voor iedereen toegankelijk zijn om te spelen en bewegen. We maken hierover heldere afspraken met de scholen.
- Het **openhouden van de bestaande zwembaden**: de Vrije Slag (Bennekom), Bosbad (Lunteren) en De Peppel (Ede). Daarnaast zien wij mogelijkheden voor **een nieuw recreatief zwembad** vanwege de benodigde capaciteit onder andere als gevolg van de groei van onze gemeente.

1.4 Ontmoetingsplekken in wijken en dorpen

Het CDA vindt dat in buurten en dorpen mensen elkaar makkelijk moeten kunnen ontmoeten. Op een wandelbankje of plekken waar het bruist van de activiteiten, waar je even binnenloopt voor een praatje, een maaltijd of een leuke cursus. Juist nu is het belang van zulke verbindende plekken groot, om eenzaamheid en anonimiteit tegen te gaan. Samenleven is namelijk meer dan werk, de eigen kring en presteren.

Gelukkig is Ede rijk aan ontmoetingsplekken: buurthuizen in de wijken, dorpshuizen in alle dorpen. Niet alleen zijn het plekken van verbinding en plezier, ze bevorderen ook het omzien naar elkaar. Zo is een buurthuis een centrale plek in de wijk, waar we elkaar zien, horen en verder kunnen helpen.

Ontmoetingsplekken zijn van grote maatschappelijke waarde voor een sterke samenleving. Het CDA ondersteunt initiatieven om deze plekken te creëren en in stand te houden. Dit kunnen ook andere plekken zijn waar mensen elkaar ontmoeten. Denk aan een wijkgebouw, sportkantine, kerk, bibliotheek of café.

Wij kiezen voor:

- **Een ontmoetingsplek in iedere wijk en ieder dorp**, zodat inwoners dichtbij huis samen kunnen komen, ongeacht leeftijd of achtergrond.

- **Het doorgaan met investeren in aantrekkelijke en uitnodigende buurthuizen**, zoals de gemeente nu doet in Otterlo, Bennekom en Ede-West en zoals de gemeente gaat doen in Ede-Zuid en Ede-Oost.
- **Het stimuleren van onderlinge ontmoeting** via buurt- en dorpshuizen, scholen en initiatieven zoals open eettafels, gekoppeld aan andere maatschappelijke projecten.
- **Gemeentelijke dienstverlening die dichterbij inwoners staat** door deze onder te brengen in buurt- en dorpshuizen, zodat het doen van aanvragen makkelijker wordt en gemeentelijke informatie direct beschikbaar is.
- **Het opzetten van een vragenloket in elk buurt- en dorpshuis** naar het voorbeeld van 'Vraagt-u-maar' in Bennekom, zodat hulp en informatie dichtbij beschikbaar zijn.
- **Het actief ontzorgen van besturen van buurt- en dorpshuizen** bij het beheer van de huizen met praktische hulp, via vaste aanspreekpunten op het gemeentehuis.
- **Vermindering van regeldruk en hulp bieden aan besturen bij hun financiële verantwoording**, zodat zij zich meer kunnen richten op hun maatschappelijke rol.

1.5 Onderwijs

Het CDA hecht grote waarde aan goed onderwijs, omdat het de basis vormt voor persoonlijke ontwikkeling en een sterke Edese samenleving. Voor het CDA gaat onderwijs niet alleen over kennis en cijfers, maar ook over karaktervorming, burgerschap en het ontdekken van talenten.

Het CDA zet zich in voor een divers en toegankelijk onderwijsaanbod in Ede. We staan voor de vrijheid van onderwijs en vrije schoolkeuze. We zorgen voor goed onderhouden schoolgebouwen vanuit onze wettelijke taak en leveren een bijdrage aan het wegnemen van onderwijsachterstanden. Een school is niet zomaar een gebouw. Het is een plek waar de toekomst begint.

Wij kiezen voor:

- **Goed gespreid onderwijs, verdeeld over wijken en dorpen**, zodat ieder kind toegang heeft tot kwalitatief onderwijs dichtbij huis.
- **Toekomstbestendige schoolgebouwen**. Scholen worden tijdig gerenoveerd of nieuwgebouwd. We doen dat samen met de onderwijsinstellingen aan de hand van een meerjarenplan.
- **Meer verkeersveilige zones rondom scholen**, met voorrang voor de fietser en voetganger.
- De realisatie van **multifunctionele kind- en jongerencentra**, zodat onderwijs, opvang en welzijn samenkomen en kinderen op één plek de juiste zorg en ondersteuning krijgen.
- **Brede talentontwikkeling via sport, kunst, cultuur, techniek en technologie** door waar het kan schoolactiviteiten te stimuleren om kinderen hun talenten te laten ontdekken.

- **Het ondersteunen van initiatieven voor vroegtijdige schoolverlaters**, gericht op terugkeer in het onderwijs of op het krijgen van een baan.
- **Het aanpakken van laaggeletterdheid**. Dit doen we samen met scholen en Taalhuis Ede.
- **Het toegankelijk houden van lezen**. Laagdrempelige voorzieningen voor lezen willen we beschikbaar houden met financieel maatwerk voor wie moeilijk een eigen bijdrage kan betalen. De bibliotheek in Ede en dorpen, inclusief de bibliobus, spelen een belangrijke rol.
- **Gratis voorschoolse educatie voor peuters** die extra ondersteuning nodig hebben.
- **Een passende plek voor iedereen in het onderwijs**. Samen met onderwijsinstellingen willen we ervoor zorgen dat geen kind buiten de boot valt in het onderwijs.
- **Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt**. Dat opleidingen beter aansluiten op de vragen en behoeften van werkgevers in de regio. Initiatieven pakken we in nauwe samenwerking met het regionale bedrijfsleven op.
- **Meer stage- en leerwerkplekken**. We stimuleren praktijkgerichte trajecten waarin scholieren en studenten ervaring opdoen en werkgevers jong talent aantrekken. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld.

1.6 Kunst en cultuur, Edese eigenheid

Iedere inwoner van Ede verdient de kans om zich creatief te ontwikkelen. Kunst en cultuur laten talenten groeien: ze creëren identiteit en verbondenheid. Of het nu een optreden, voorstelling of expositie is, het brengt mensen samen.

Daarom is het belangrijk dat er laagdrempelige plekken zijn waar amateurkunst tot bloei kan komen. Denk aan initiatieven zoals Cultura, Astrant en de Basis. Het CDA vindt dat deze voorzieningen steun verdienen, ook financieel, zodat ze voor iedereen toegankelijk blijven.

Ede heeft bovendien een rijke culturele traditie. Het CDA steunt initiatieven van inwoners en lokale musea die ruimte bieden om het verhaal van onze gemeente te vertellen. Ook ons agrarisch erfgoed vertelt dit verhaal. Denk aan de boerderijen en landgoederen. De molens in Ede, Lunteren en Harskamp, de historische maalderijen in De Klomp en Lunteren en natuurlijk de Edese schaapskuddes. Zo blijft Ede een gemeente waar verleden, heden en toekomst elkaar versterken.

Wij kiezen voor:

- **Jongeren betrekken bij kunst- en cultuur**. Zoveel mogelijk kinderen en jongeren in aanraking laten komen met Edese culturele instellingen.
- **Laagdrempelige voorzieningen en activiteiten** voor kunst en cultuur. We steunen deze initiatieven in dorpen en wijken met een financiële bijdrage.
- **Ongewijzigde steun aan Edese fanfares en orkesten**.

- **Het toegankelijk houden van muziek.** We willen laagdrempelige voorzieningen voor muziek beschikbaar houden, met financieel maatwerk voor wie moeilijk een eigen bijdrage kan betalen.
- **Het faciliteren van de lokale omroep,** zodat hij een modern en divers aanbod van programma's kan aanbieden, waarin onze inwoners zich kunnen herkennen.
- **Aandacht voor Gods- en gebedshuizen.** Wij zijn voor het behoud van deze beeldbepalende gebouwen.
- **Ondersteuning van lokale musea en historische verenigingen.** We willen de belangrijke rol van lokale musea en historische verenigingen (o.a. Vereniging Oud Ede) benadrukken en hen voorzien van passende huisvesting en ondersteuning.
- **Behoud van historisch erfgoed.** Historische bebouwing en cultureel erfgoed willen wij zoveel mogelijk behouden en opknappen in de originele stijl.
- **Aandacht voor veteranen.** Het verhaal van de Tweede Wereldoorlog in onze gemeente willen wij doorvertellen. Dit doen wij in samenwerking met lokale veteranen, historische verenigingen en in het bijzonder scholen, als onderdeel van de democratie- en vrijheidsbeleving van onze jongeren.
- **Ondersteuning van initiatieven voor kunst in de openbare ruimte,** bij voorkeur in samenwerking met lokale kunstenaars en het bedrijfsleven die eraan meebetaalt.

1.7 Maatschappelijke weerbaarheid doen we samen

Een sterke samenleving is een weerbare samenleving. Juist in onzekere tijden, verdient weerbaarheid gerichte aandacht. Dit gaat verder dan de militaire oefeningen van Defensie op de Ginkelse Heide. Het gaat ook om de zelfredzaamheid van de samenleving zelf. Het CDA spreekt dan liever over 'samenredzaamheid', omdat we in noodsituaties elkaar nodig hebben: onze bureaus, netwerken en gemeenschappen. Waar vroeger kazernes stonden, bouwen wij nu aan sterke gemeenschappen. Voorbereid en op elkaar gericht. Een weerbaar Ede is voorbereid, neemt verantwoordelijkheid en kan een beroep op elkaar doen in tijden van nood.

De gemeente speelt een sleutelrol in het versterken van maatschappelijke weerbaarheid tegen rampen en crises. Dit thema is actueel en verdient alle aandacht. Het CDA ziet voorbereide, geïnformeerde en verbonden gemeenschappen als weg vooruit in onzekere tijden. Een sterk Ede kan schokken aan!

Wij kiezen voor:

- Een gedegen **voorbereiding op uitval van voorzieningen.** De gemeente helpt inwoners en ondernemers zich weerbaarder te maken tegen uitval van noodzakelijke voorzieningen als water, elektriciteit en gas of warmte.

- **Het opzetten van buurtcrisisteams.** Samen met de veiligheidsregio willen wij buurtcrisisteams opzetten bestaande uit inwoners die bij rampen en crises kunnen worden ingezet. Zo kunnen we de weerbaarheid van de buurt samen vergroten.
- **Het bewuster maken van inwoners.** De gemeente ondersteunt actief de bewustwordingscampagne van de overheid die inwoners erop wijst hoe belangrijk het is om voorbereid te zijn op noodsituaties. Door inwoners te informeren over het belang van een noodpakket willen we hen stimuleren om zelf maatregelen te nemen. Zo vergroten we samen het bewustzijn en de paraatheid, zodat iedereen in geval van nood beter is voorbereid.

Hoofdstuk 2

Een leefbare omgeving

De gemeente Ede is een gemeente van dorpen, stad en landelijk gebied die samen onze identiteit vormen. We zijn rijk aan natuur en landbouw, maar ook een snelgroeiende gemeente waar wonen, werken en recreëren samenkomen. Juist daarom moeten we keuzes maken. Niet alles kan overal en uitstellen leidt tot stilstand.

Het CDA kiest voor een leefbare omgeving, met ruimte om te wonen en te werken, met een sterke agrarische sector, met vitale dorpen en robuuste natuur. Politiek is keuzes maken, ook als dat soms lastig is. Wij doen dat met respect voor alle belangen en met het oog op een leefbare gemeente voor de lange termijn.

Onze overtuiging is dat de samenleving sterker wordt als inwoners zelf verantwoordelijkheid nemen. De beste oplossingen voor ruimtelijke vraagstukken komen vaak uit de praktijk: bij de mensen die het direct aangaat. Het CDA wil initiatieven uit buurten, wijken, dorpen en buitengebied ondersteunen en ruimte geven, want samen bouwen we aan een leefbare toekomst.

2.1 Woningbouw

De druk op de woningmarkt in onze gemeente is groot. Jongeren vinden nauwelijks een woning, gezinnen moeten vaak uitwijken en ouderen hebben te weinig passende woonruimte. Wonen is meer dan stenen stapelen; het gaat om een thuis in een gemeenschap.

We willen bouwen voor mensen die woonruimte nodig hebben, dat houden we steeds voor ogen. Dat betekent bouwen in balans, met oog voor leefbaarheid en voorzieningen. Niet alles kan overal. Zo is hoogbouw essentieel om het woningtekort op te lossen en kan het stedenbouwkundig heel goed ingepast worden in het centrum van Ede, maar ook rondom bijvoorbeeld de Stadspoort of de Bellestein. Het past alleen niet overal: het vraagt om een nauwkeurige inpassing.

Daarnaast willen we lokale betrokkenheid versterken: nieuwe wijken krijgen pas waarde als er voorzieningen zijn, ontmoetingsplekken ontstaan en bewoners samen verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving.

Tot 2040 zullen er 15 duizend woningen in Ede bij moeten komen. Dat is een grote opgave die om keuzes vraagt. Waar moeten die woningen komen? Wat voor soort woningen moeten dat zijn? En voor wie moeten deze woningen gebouwd worden? Dat vraagt voortdurend om keuzes te maken.

Wij kiezen voor:

- **30% sociale huur** bij nieuwbouwprojecten, met de mogelijkheid om dit tussen projecten te compenseren. Niet overal is deze doelstelling namelijk haalbaar.
- **Hoogbouw in Ede:** maximaal 70 meter hoog rondom de Stadspoort, het station, de Bellestein en Ede-Zuid. In het centrum willen we niet hoger bouwen dan de Oude Kerk.
- **Binnenstedelijke woningbouw fors uitbreiden**, onder meer in gebieden rondom Albert Heijn XL en de Frankeneng.
- **Woningbouw rondom Station Veenendaal-De Klomp nader verkennen** op haalbaarheid.
- **Het tegengaan van uitbreiding van woningbouw in het Binnenveld.**
- **25-30% bouwen voor ouderen en zorgbehoevenden**, met meer focus op levensloopbestendige woningen en minder eenzijdige nadruk op eengezinswoningen.
- **Terughoudendheid met verkamering.** Voor studenten en alleenreizende asielzoekers kan dit (kleinschalig) een oplossing zijn, maar we willen geen grootschalige verkamering voor arbeidsmigranten.
- Het creëren van **voorzieningen** zoals scholen, zorg en openbaar vervoer **altijd integraal onderdeel maken van nieuwbouw.**
- **Versterking van leefbaarheid samen met bewoners**, zoals in Ede-Zuid: we willen de sloop van twee grote flats en de nieuwbouw combineren met een sociaal programma, samen met de mensen die daar wonen.
- **Vorrang voor eigen inwoners bij nieuwbouw** waar dat kan.
- **Een actieve aanpak van leegstand.**

- Het **stimuleren van lokale initiatieven voor wooncorporaties** en innovatieve woonvormen.
- **Betere doorstroming naar een passende huurwoning** en het zo veel mogelijk drempels wegnemen voor doorstroming.

2.2 Schone wijk of buurt

Een leefbare gemeente begint bij een schone, veilige en groene leefomgeving. Rommel en achterstallig onderhoud tasten de leefbaarheid aan, terwijl bewonersinitiatieven juist laten zien hoeveel kracht er in buurten zit.

Het CDA ziet dat veel inwoners bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen voor hun wijk of dorp. Zij organiseren schoonmaakacties, vergroenen straten of zetten zich in voor een veiliger plein. Deze initiatieven verdienen steun. Gemeente en inwoners werken samen: de gemeente schept randvoorwaarden, maar inwoners maken het verschil.

Wij kiezen voor:

- **Ondersteuning van buurtinitiatieven** voor schoon en groen, bijvoorbeeld via wijkbudgetten en via de Ede Doet acties.
- **Vergroening van straten en pleinen** om hittestress en wateroverlast te verminderen.
- **Handhaving op afval en overlast**, gecombineerd met samenwerking met bewoners.
- **Meer ruimte voor bewoners om zelf bij te dragen** aan leefbaarheid, bijvoorbeeld via adoptie van plantsoenen of speelplekken waar dat kan.

2.3 Klimaat en energie

De klimaatopgave en energietransitie vragen om keuzes die dichtbij mensen landen. Iedereen wil een warm huis zonder zorgen over een hoge energierekening — duurzaamheid moet haalbaar en betaalbaar zijn voor iedereen. Netcongestie maakt de uitdaging groter, maar mag geen reden zijn voor stilstand. Juist hier geldt: samen maken we het verschil.

Tegelijk komt het vaak aan op het maken van lastige keuzes, bijvoorbeeld over waar we energie-infrastructuur zoals laag- en middenspanningsstations plaatsen. Zulke vraagstukken gaan regelmatig over gemeentegrenzen heen en vragen om goede afstemming in de regio, met netbeheerders en het Rijk.

Lokale energiecoöperaties laten zien hoe krachtig inwoners kunnen zijn als zij samen verantwoordelijkheid nemen. De gemeente moet zulke initiatieven ondersteunen en faciliteren. Tegelijk nemen we als gemeente regie, omdat keuzes van nu decennialang doorwerken in onze leefomgeving.

Windmolens kunnen een grote bijdrage leveren aan de energieopgave in Ede. Tegelijk zijn er maar weinig plekken waar plaatsing mogelijk is. Waar de

afstandsnormen gehaald kunnen worden en hinder voor omwonenden en omgeving zo veel mogelijk wordt beperkt, willen we ruimte geven aan windenergie.

Voor zonne-energie kiezen we maximaal voor zon op dak. Zonneparken op landbouwgrond passen daar niet bij. We willen juist meer mogelijk maken door slim te combineren met opslag (zoals batterijen) en collectieve oplossingen.

Ook warmtenetten vragen om realisme. Uitbreiding kan alleen als het warmtenet aantoonbaar CO₂-neutraal is. Aansluiten is geen automatisme: capaciteit is beperkt en houtstook en biomassa kennen grenzen. Bij nieuwbouw en gebiedsontwikkelingen is er niet altijd eenvoudig een alternatief. Soms zal (deels) gekozen moeten worden voor all-electric, met hogere kosten en extra druk op het net. Het is dus een complexe puzzel zonder standaardoplossing: per project kijken we naar de meest passende duurzame oplossing.

We hebben het Klimaatakkoord ondertekend en daar horen stappen bij, zoals de zero-emissiezone. Tegelijk stellen we: een zero-emissiezone voeren we alleen in als het voor ondernemers haalbaar en betaalbaar is, met een realistische invoering en goede ondersteuning.

Wij kiezen voor:

- **Steun aan lokale energiecoöperaties en bewonersinitiatieven.**
- **Investeren in decentrale oplossingen zoals buurtbatterijen, opslag en gezamenlijke (warmte)projecten.**
- **Maximaal zon op dak en geen zonneparken op landbouwgrond.** Daarbij zijn we voorstander van slim combineren met opslag en collectieven.
- **Ruimte voor windmolens waar het kan, mits afstandsnormen gehaald worden en hinder voor de omgeving zo klein mogelijk is.**
- **Warmtenetten alleen uitbreiden als ze aantoonbaar CO₂-neutraal zijn,** met realistische keuzes per project (ook gezien beperkte capaciteit en netcongestie).
- **Energiecoaches en praktische ondersteuning voor inwoners** die hun woning willen verduurzamen.
- **Regionale samenwerking tegen netcongestie,** met het Rijk en de netbeheerders, inclusief tijdige ruimtereservering voor energie-infrastructuur.
- **Een zero-emissiezone alleen als deze haalbaar en betaalbaar is voor ondernemers,** met passende ondersteuning en een realistisch tempo.

2.4 Bereikbaarheid en verkeer

Bereikbaarheid is een voorwaarde voor een leefbare gemeente. Ede groeit en daarmee neemt de druk op de infrastructuur toe. We willen een gemeente waar kinderen veilig naar school kunnen fietsen, ouderen mobiel blijven en ondernemers hun klanten kunnen bereiken.

Mobiliteit is meer dan asfalt: het vraagt om slimme keuzes en samenwerking. Goede OV-verbindingen, veilige fietsroutes en deelmobiliteit maken ons minder afhankelijk van de auto. Tegelijk blijft de auto in een landelijke gemeente vaak onmisbaar.

In het centrum van Ede doet de auto een stapje terug. Als we ruimte willen maken voor wonen, groen, voorzieningen en ontmoeting, hoort daar ook bij dat de parkeernorm omlaag kan. Parkeren moet daarbij wel in de nabijheid van de woning mogelijk blijven, en bepaalde beroepsgroepen moeten hun auto kwijt kunnen. In een verdicht centrum blijven we de auto faciliteren, maar voetganger en fiets krijgen nadrukkelijk meer prioriteit. Dat vraagt om een inrichting van de infrastructuur die daarbij past. In de dorpen ligt dit anders: daar blijft bereikbaarheid met de auto vaak essentieel.

Veiligheid in het verkeer is niet alleen een kwestie van adequate infrastructuur, maar ook van verantwoordelijk gedrag. Met handhaving en gerichte campagnes zetten we actief in op verantwoord verkeersgedrag.

Wij kiezen voor:

- **Veilige en voldoende brede fietspaden**, met speciale aandacht voor routes in het buitengebied.
- **Sterk openbaar vervoer en deelmobiliteit**, ook in de dorpen.
- **30 km/uur als norm in woongebieden**, zodat kinderen veilig kunnen spelen, lopen en fietsen.
- **Parkeren op orde**: voldoende parkeerruimte voor bewoners en ondernemers, met passende parkeernormen (lager in het centrum, passend bij de dorpen).
- **Prioriteit voor voetganger en fiets in het centrum**, met een inrichting die veilig en logisch is voor alle verkeersdeelnemers.
- **Samenwerking met provincie en Rijk** om knelpunten in bereikbaarheid aan te pakken en belangrijke verbindingen te behouden.
- **Voortzetting van de campagne 'Eerst een plan'** om alcohol in het verkeer terug te dringen.
- **Het ageren tegen burgerluchtvaart op Lelystad Airport**.

2.5 Landelijk gebied, agrarische sector en natuurherstel

De agrarische sector is belangrijk in onze gemeente: economisch sterk, maatschappelijk verweven en als beheerder van het landschap onmisbaar. Toch staat de sector onder grote druk door onzeker beleid en complexe opgaven. Het CDA kiest voor een toekomstbestendige agrarische sector in verbinding met de omgeving omdat de sector economisch, maatschappelijk en landschappelijk van belang is voor de gemeente.

Het Uitvoeringsplan Stikstof Regio Foodvalley laat zien dat natuurherstel en een vitale landbouw samen kunnen gaan. Daar staat het CDA volledig achter. Boeren

verdienen duidelijkheid, langjarige zekerheid en financiële steun. De gemeente werkt samen met provincie, rijk en regio, maar neemt waar nodig zelf initiatief om de stikstofimpasse te doorbreken.

De gemeente heeft een belangrijke verantwoordelijkheid als het gaat om natuurherstel. Bij het beheer van veel natuur binnen de gemeentegrenzen is de gemeente de aangewezen partij om waar de natuur onder druk staat herstelmaatregelen te nemen of terreinbeherende organisaties en de provincie op haar verantwoordelijkheden aan te spreken.

Met de wolf terug in onze natuur staan we voor een uitdaging. Niet alleen wild staat op het menu en we zien dan ook het aantal aanvallen op vee, landbouwhuisdieren en interacties tussen wolven en mensen toenemen. Het CDA is voor populatiebeheer net zoals dat bij onder andere herten, reeën en zwijnen wordt toegepast. Aantallen naar draagkracht en draagvlak. Hoewel de gemeente Ede hier geen bevoegd gezag in is, blijven wij wel bij provincie en rijk aandringen op beheer zoals ook in andere Europese landen wordt gedaan.

Het CDA ziet voor boeren een belangrijke rol in het beheer van ons landschap en tegelijk moet er ruimte zijn voor boeren om een duurzaam en toekomstbestendig verdienmodel te ontwikkelen. Daarbij verwachten we wel van boeren dat zij zich bewust zijn van de opgaven met betrekking tot stikstof, klimaat, water, bodem, biodiversiteit, geur, fijnstof en dierwelzijn en bereid zijn daar actief mee aan de slag te gaan. Wat het CDA betreft is en blijft er in de gemeente Ede ruimte en toekomst voor een dynamische agrarische sector.

Wij kiezen voor:

- **Het geven van duidelijkheid aan agrariërs** wat van hen verwacht wordt en wat de mogelijkheden zijn op de plek waar zij boeren, waarbij niet alles overal mogelijk is.
- **Het ondernemerschap van de boer als uitgangspunt:** boeren maken toekomstplannen, de overheid ondersteunt.
- **Langjarige duidelijkheid en financiële ondersteuning** om boeren te laten investeren.
- **Het voeren van actief natuurherstelbeleid**, of de provincie en terreinbeherende organisaties hierop aanspreken.
- **Beheer van de wolvenpopulatie** net als bij ander wild, om overlast te voorkomen.
- **Het stimuleren van natuurinclusieve landbouw en samenwerking** tussen boeren en natuurorganisaties.
- **Een actieve inzet van de gemeente in regionale en provinciale samenwerking**, maar ook bereidheid om zelf het initiatief te nemen.

2.6 Vitale dorpen

Onze dorpen vormen het hart van de gemeenschap. Hun vitaliteit is bepalend voor de kwaliteit van onze gemeente. Voorzieningen, woningen en ontmoeting zijn cruciaal om dorpen leefbaar te houden.

Het CDA gelooft dat de beste plannen ontstaan in de dorpen zelf. Als inwoners verantwoordelijkheid nemen en samen bouwen aan hun toekomst, wil de gemeente dat ondersteunen. Zo blijft elk dorp een plek waar mensen graag wonen en samenleven.

Wij kiezen voor:

- Groeimogelijkheden in alle dorpen: **“in ieder dorp een straatje of wijkje erbij”**.
- **Behoud en versterking van voorzieningen** zoals scholen, sportclubs en ontmoetingsplekken.
- **Eigen toekomstvisies voor alle dorpen**, ingebed in de gemeentelijke omgevingsvisie.
- **Actieve steun aan lokale initiatieven** voor leefbaarheid en voorzieningen.
- **Het doorgaan met ondersteuning van de dorpsraden** als waardevolle verbinder tussen de gemeente en de dorpen.

2.7 Openbare ruimte

De openbare ruimte is de plek waar we elkaar ontmoeten, bewegen en recreëren. Het is van iedereen en vraagt om zorgvuldige inrichting en goed onderhoud.

Bewoners nemen steeds vaker zelf initiatief: van buurttuinen tot speelplekken. Het CDA wil deze energie benutten en ondersteunen. De gemeente is er om te faciliteren, niet om alles zelf te doen — juist door samen verantwoordelijkheid te nemen wordt de buurt mooier en sterker.

Daarbij is veiligheid een basisvoorwaarde. De openbare ruimte moet voor iedereen veilig zijn, en dat geldt nadrukkelijk ook voor vrouwen en meisjes. In lijn met het Verdrag van Istanbul willen we actief werken aan het voorkomen van intimidatie en onveiligheid in de publieke ruimte. Dat betekent: goede verlichting, overzichtelijke en ‘sociale’ routes, het aanpakken van donkere of afgelegen plekken en waar nodig zichtbare aanwezigheid van toezicht en politie. Meldingen van (straat)intimidatie nemen we serieus en willen we gebruiken om gericht de inrichting te verbeteren en te handhaven.

Een fijne openbare ruimte gaat ook over groen en rust. Initiatieven voor natuurbegraven passen bij de behoefte aan waardigheid en verbinding met de natuur. Waar dit zorgvuldig kan en past in de omgeving, willen we zulke initiatieven faciliteren.

Tot slot moet de inrichting van wijken aansluiten bij het dagelijks leven. Speelplekken moeten kunnen meebewegen met de wijk en passen bij de leeftijd van de kinderen die er wonen. En ook voor hondenbezitters en omwonenden geldt: door hondenuitlaatplekken netjes en logisch in te passen — met ommetjes en waar passend hondenloslooplegebieden — maken we de openbare ruimte prettiger voor iedereen.

Wij kiezen voor:

- **Het investeren in parken, speelplekken en sportvoorzieningen**, waarbij speelplekken meegroeien met de leeftijd van kinderen in de wijk.
- **Een veilige openbare ruimte voor iedereen, met expliciete aandacht voor veiligheid van vrouwen en meisjes** (Verdrag van Istanbul): we willen verlichting, overzichtelijke routes, aanpak van onveilige plekken en zichtbaar toezicht/politie waar nodig. Meldingen van (straat)intimidatie moeten leiden tot gerichte maatregelen.
- **Steun aan lokale initiatieven** om de openbare ruimte samen te onderhouden en te gebruiken.
- **Goed onderhouden en waardige begraafplaatsen**, met ruimte om initiatieven voor **natuurbegraven** te faciliteren waar dat zorgvuldig kan.
- **Eerlijk en handhaafbaar hondenbeleid**, met oog voor bezitters én omwonenden, inclusief goede hondenuitlaatplekken en waar mogelijk hondenlosloopgebieden.

Hoofdstuk 3

Gezond leven, samen zorgen

Gezondheid is meer dan zorg: het is samenleven in een gemeenschap die naar elkaar omziet. Zorg is geen individuele luxe, maar een gezamenlijke verantwoordelijkheid. In een gezonde samenleving is er aandacht voor preventie, leefstijl en voor mentaal en sociaal welzijn. Zorg is niet exclusief een taak van de overheid of de markt, maar juist van ons allemaal. De gemeente is er om op de juiste momenten een steun in de rug te geven en mensen in hun eigen kracht te zetten. Zodat iedereen mee kan doen in Ede en Ede een gemeente is waar mensen naar elkaar omzien en niemand wordt vergeten.

3.1 Voorkomen, versterken en verbinden

Voorkomen is beter dan genezen. Wat het CDA betreft begint zorg bij preventie. Door gezondheid en leefstijl vroegtijdig met elkaar aan te pakken, verlichten we de druk op de zorg en versterken we het welzijn van onze inwoners. Mensen zijn daarvoor op de eerste plaats zelf verantwoordelijk, maar de gemeente kan een sleutelrol spelen en dit versterken als het gaat om het creëren van een gezonde leefomgeving, voorlichtingscampagnes en het stimuleren van sport- en beweging.

We kijken vooral naar wat mensen samen voor elkaar kunnen betekenen. Wij vertrouwen op de kracht van de gemeenschap: veel oplossingen liggen in het dagelijks leven. We beseffen ook dat niet alles maakbaar is en er niet altijd professionele hulp nodig is. De kracht ligt in de onderlinge verbinding binnen een wijk of dorp, waar burens elkaar helpen. Wij vinden dat de gemeente vooral moet verbinden en het 'samen doen' moet ondersteunen en stimuleren. Zo blijft zorg beschikbaar én betaalbaar!

Wij kiezen voor:

- **Investeren in preventieprogramma's** door samen met organisaties en ondernemers mensen te ondersteunen bij het maken van gezonde keuzes op het gebied van voeding en beweging.
- **Het belangrijker maken van zelfzorg** door het bieden van beweegprogramma's, ouderengym, valpreventie en bewustwordingscampagnes op het gebied van mentale gezondheid.
- **Het bouwen van een gezonde leefomgeving** waar gezonde keuzes gestimuleerd worden: met schone lucht, schoon water, een groene omgeving met voldoende buitenspeelplekken en recreatie- en sportmogelijkheden.
- **Het bevorderen van schone lucht** in onze gemeente, waarbij realisme, een goede belangenafweging en praktische uitvoering altijd voorop staan.
- **Versterking van zorg voor elkaar** door initiatieven te ondersteunen die de samenleving en de verbinding tussen het sociaal en medisch domein versterken. Zo pleiten wij voor huisbezoeken aan (eenzame) ouderen door vrijwilligers en laagdrempelige jeugdondersteuners bij huisartsen.
- **Edese ambassadeurs voor een gezonde levensstijl.** Hiervoor willen we bekende Edenaren inzetten.
- **Het betrekken van sportverenigingen en Sportservice Ede** bij het preventiebeleid voor jongeren
- **Het bieden van voorlichtingscampagnes** gericht op de gevaren van alcohol, drugs, roken en vaperen.
- **Samenwerking in de geestelijke gezondheidszorg** en meehelpen aan een soepele samenwerking tussen instellingen en maatschappelijke partners in de geestelijke gezondheidszorg in de gemeente Ede.

3.2 Betrokken zorg voor jong en oud

Ouderen en jongeren verdienen liefdevolle zorg. Dat is meer dan een helpende hand, dat is je gezien en gehoord voelen. Weten dat je op kwetsbare momenten in goede handen bent. Maar die zorg kent ook grote uitdagingen. Zoals lange wachtlijsten in de Jeugdzorg. Thuiszorg voor ouderen biedt weliswaar hulp in de eigen vertrouwde omgeving, maar kan niet altijd de behoefte naar sociaal contact vervullen. Zorg moet mensenwerk blijven. Zorgverleners kunnen dit niet alleen. Naast een overzichtelijker zorglandschap en minder regels en administratie, ziet het CDA het belang van familie, burens en initiatieven vanuit de samenleving als weg vooruit.

Ouderenzorg

Senioren hebben onze maatschappij opgebouwd en leveren ook vandaag een onmisbare bijdrage aan onze samenleving. Bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk, zorg voor (klein)kinderen of mantelzorg voor partners en leeftijdsgenoten. Als CDA willen we bijdragen aan de kwaliteit van leven van ouderen. Ook bij het ouder worden thuis en in het geval van langdurige zorg.

Wij kiezen voor:

- **Het opnemen van voldoende seniorenwoningen in bouwplannen**, waardoor de doorstroming op de woningmarkt beter kan verlopen.
- **Zorggeschikte woonvormen** door te investeren in woningen en geclusterde voorzieningen die ouderen ondersteunen in zelfstandig wonen.
- **Ondersteuning van wooninitiatieven voor ouderen**, zoals leefgemeenschappen (o.a. Knarrenhofjes) die gericht zijn op samen wonen, onderlinge zorg en ontmoeting.
- **'Eigen kracht eerst'** door te kijken wat mensen zelf kunnen, met hulp van hun netwerk, voordat professionele zorg wordt ingezet.
- **Goede huishoudelijke hulp en dagbesteding op maat** die laagdrempelig en bereikbaar is in alle dorpen en wijken van Ede.
- **Versterking van samenwerking in de eerstelijnszorg** door zorgverleners in wijken, buurten en dorpen zoveel mogelijk als één team te laten opereren.
- Effectieve en doelmatige zorg door **lichte ondersteuning waar mogelijk en intensieve zorg waar nodig**. Niet meteen een scootmobiel, maar eerst een stok.
- **Vrijwilligerswerk voor ouderen stimuleren** zodat zij als coach, mentor of vrijwilliger hun kennis en ervaring kunnen delen met jongere generaties en lokale projecten.
- **Het bestrijden van eenzaamheid** door samen te werken met maatschappelijke organisaties, verenigingen en kerken, en ouderen actief te bezoeken die dreigen te vereenzamen.
- **Begrijpelijke en snelle dienstverlening voor ouderen** met zorgvragen (o.a. bij WMO-aanvragen).
- **Ouderenadviseur behouden** zodat kwetsbare ouderen passende hulp en advies krijgen wanneer het eigen netwerk tekortschiet.

Jeugdzorg

Op dit moment maakt één op de zeven jongeren gebruik van jeugdzorg. De mentale gezondheid van jongeren staat breed onder druk. Het CDA wil een integrale aanpak bij hulp voor gezinnen, waarbij aandacht is voor een stabiele basis, zoals huisvesting, inkomen, goed onderwijs en het terugbrengen van de impact van sociale media. In het vangnet om kinderen heen zijn ouders, gemeenschappen en verenigingen cruciaal. Jeugdzorg moet aanvullend zijn, niet het startpunt. We zetten het kind centraal, niet de zorgaanbieder.

Wij kiezen voor:

- Het investeren in saamhorigheid door het bieden **van ontmoetingsplekken voor jongeren**.
- **Het actief bestrijden van eenzaamheid en mentale problemen onder jongeren** met een gerichte aanpak die welzijn, ontmoeting en ondersteuning centraal stelt.
- **Een jongerenbeleid dat Edese jongeren zelf vormgeven** door een plan maken gericht op ontwikkeling, ontspanning en ontmoeting voor 10 tot 21-jarigen. Hierbij willen wij de Jongerenraad van Ede betrekken.
- **'Eén gezin, één plan'** zodat gezinnen met complexe problematiek één coördinerende hulpverlener en één helder plan krijgen, wat versnippering voorkomt en regie versterkt.
- **Stabiliteit in jeugdzorg** door te kiezen voor vaste zorgverleners, langjarige samenwerking en duidelijke afspraken, zodat de zorg overzichtelijk en betrouwbaar blijft.
- **Een sterke samenwerking met huisartsen en hun praktijkondersteuners**. We willen ervoor zorgen dat de gemeentelijke professionals en de eerstelijnszorg met elkaar overleggen en afstemmen.
- **Meer zorg op maat**: 'licht waar het kan, zwaar waar het moet' door scherp te kijken naar wat echt nodig is en dit vast te leggen in heldere inkoopafspraken.
- **Minder afhankelijkheid van zware jeugdzorg** door vroegtijdige signalering en preventieve ondersteuning die problemen voorkomt voordat ze escaleren.
- **Het maken van afspraken over vroegsignalering van problemen bij jongeren** met jeugdhulp, onderwijs en andere maatschappelijke organisaties zoals Malkander.

3.3 Mantelzorg

Zonder de inzet, liefde en aandacht van mantelzorgers in Ede is goede zorg ondenkbaar. Mantelzorg is van onschatbare waarde. Tegelijkertijd is het niet iets waar je altijd bewust voor kiest. Vaak overkomt het je: iemand van wie je houdt, wordt ziek en daar zorg je voor. Dat is zorgen voor elkaar en dat wil het CDA volop ondersteunen.

Mantelzorgers verdienen erkenning én ondersteuning. De gemeente moet er zijn met heldere informatie, praktische hulp en een passende waardering. Bij

overbelasting moet respijtzorg beschikbaar zijn, zodat mantelzorgers even op adem kunnen komen. Want wie zorgt, verdient zelf ook zorg.

Wij kiezen voor:

- **Laagdrempelige trefpunten in buurt- en dorpshuizen** met goede voorlichting en passende ondersteuning en waardering.
- **Ondersteuning van mantelzorgers** door met hen in gesprek te gaan en te kijken wat er nodig is zodat zij de zorg kunnen volhouden.
- **Specifieke aandacht voor jonge mantelzorgers** door hun cruciale rol in ons zorgsysteem te ondersteunen met gerichte aandacht en ondersteuning vanuit de gemeente.
- **Het behouden van mantelzorgwaardering.**
- **Het bieden van voldoende respijtzorg** zodat mantelzorgers van tijd tot tijd op adem kunnen komen.
- **Uitbreiding van het aanbod van logeerszorg** zodat mantelzorgers makkelijker een vakantie kunnen plannen.
- **Het bouwen van premantelzorgwoning zo makkelijk mogelijk** maken binnen de regels voor vergunningsvrij bouwen.

3.4 Iedereen doet mee

Voor het CDA geldt dat iedereen mee kan doen in de samenleving. Ook mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We kijken niet naar de beperkingen van mensen, maar naar hun gaven en talenten. Daarnaast zetten we ons in voor een samenleving, waar iedereen zichzelf kan zijn. De gemeente draagt zorg voor ondersteuning van kwetsbare groepen en effectieve bestrijding van discriminatie.

In Ede wonen mensen met een andere culturele of nationale achtergrond. Het CDA heet mensen in nood welkom, zoals we eerder lieten zien met de noodopvang van Oekraïners en vluchtelingen aan de Galvanistraat. Ede heeft laten zien dat het over de hele gemeente verantwoordelijkheid neemt.

De gemeente draagt verantwoordelijkheid voor een stevig inburgeringstraject, waarin werk en taal belangrijk zijn, maar niet voldoende. Ook culturele en lokale integratie is nodig. Blijvende achterstanden pakken we aan met een versterkt integratiebeleid. Ook de huisvesting van arbeidsmigranten is uiteindelijk een lokaal vraagstuk waar wij onze bijdrage aan willen leveren.

Participatie en bijstand

Wij kiezen voor:

- **Het helpen van inwoners in de bijstand aan een baan** of op een andere manier een bijdrage laten leveren aan de samenleving, met als doel het onderhouden of opdoen van werkervaring. We verlagen daarvoor drempels om vanuit de bijstand (parttime) aan de slag te gaan.

- **Intensieve samenwerking** met beroepsopleidingen, het UWV en andere sociale partners om mensen die moeilijk passen op de arbeidsmarkt toch een baan te laten krijgen.
- **Het tegengaan van verkeerd gebruik van uitkeringen.** Bij eventuele terugvordering van onterecht verkregen uitkeringen moet rekening gehouden worden met individuele omstandigheden.
- **Voldoende stage- en werkervaringsplekken** door het ondersteunen van ondernemers die garantiestages en werkplekken aanbieden en hiermee de banenafpraak nakomen. We willen zelf het goede voorbeeld geven door stage- en werkervaringsplekken in het gemeentehuis aan te bieden.

Opvang en inburgering

Wij kiezen voor:

- **Fatsoenlijke opvang** door middel van het volgen van de Spreidingswet.
- **Kleinschalige opvang van nieuwkomers** om draagkracht in de omgeving te vergroten en integratie te versnellen.
- **Een goede huisvesting van arbeidsmigranten** en erop toezien dat we niet meer arbeidsmigranten huisvesten dan Ede nodig heeft.
- **Het invoeren van een verhuurvergunning arbeidsmigranten** zodat dat woningen in gezinswijken niet verhuurd worden aan overlastgevende arbeidsmigranten.
- **Het snel en verplichtend aanbieden van inburgeringsprogramma's.** Inburgering is niet vrijblijvend.
- **Het leren van de Nederlandse taal door nieuwkomers.** Ook willen we dat nieuwkomers vanaf dag één in aanraking komen met **onderwijsmogelijkheden en vrijwilligerswerk**, zodat zij sneller de stap naar werk kunnen zetten.
- **Het actief steunen van maatschappelijke initiatieven die bijdragen aan inburgering** zoals taalmaatjes, begeleiding naar werk, vrijwilligersprojecten en bijlessen, zodat nieuwkomers snel hun plek in Ede vinden.
- **Actieve deelname van nieuwkomers aan Ede** met als ambitie dat minstens 95% van de nieuwkomers binnen twee jaar actief is binnen de lokale gemeenschap.
- **Het tegengaan van spanningen** vanuit nieuwkomers richting onze Edese samenleving. Dit geldt ook de andere kant op: het tegengaan van spanningen vanuit de samenleving richting nieuwkomers.

3.5 Armoede, schulden en dakloosheid

Ook in Ede worden mensen geconfronteerd met armoede, financiële problemen en soms zelfs dakloosheid. De combinatie van stijgende woonlasten, een tekort aan betaalbare woningen en toenemende bestaansonzekerheid zorgt ervoor dat steeds meer inwoners in de knel komen. Dit raakt gezinnen, jongeren en ouderen die vaak onverwacht in een kwetsbare situatie belanden.

De gemeente ziet dat voorzieningen zoals voedselbanken en kledingbanken nog steeds hard nodig zijn. Ze bieden directe hulp en verlichting, maar mogen geen structurele oplossing worden. Het CDA pleit daarom voor een aanpak die verder gaat dan noodhulp: we willen investeren in preventie, schuldhulpverlening en het creëren van perspectief.

Wij kiezen voor:

- **Het aanvragen van inkomensregelingen eenvoudiger en voorspelbaarder maken**, met vertrouwen als uitgangspunt en steekproefsgewijze controles.
- **Ruimhartig uitvoering geven aan de Edese minimaregelingen.**
- **Het benutten van premies en werkarrangementen** om inwoners met afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te krijgen en werkervaring op te laten doen.
- **Het bieden van overzichtelijke financiële hulp** zodat inwoners goed inzichtelijk hebben waar zij terecht kunnen voor hulp bij financiële problemen.
- **Ondersteuning van maatschappelijke initiatieven voor armoedebestrijding.** Denk hierbij aan het helpen van initiatieven zoals de Voedselbank Ede, bijvoorbeeld met subsidie voor huisvesting of praktische hulp.
- **Het bieden van schuldhulpverlening** via Schuldhulpmaatje en andere maatschappelijke initiatieven in Ede, om inwoners te bereiken en helpen die in schuldproblemen zitten.
- **Schuldovername door de gemeente in uiterste gevallen**, zodat een gezin nog maar één schuldeiser heeft en er een overzichtelijker situatie ontstaat.
- **Het verbieden van vestiging van gokbedrijven in Ede.** We willen de schuldenindustrie geen plek geven in Ede.
- **Gebouw 17 (Leger des Heils) als maatschappelijke 24-uursopvang** met begeleiding en trajecten gericht op stabiliteit en terugkeer in de samenleving.
- **Housing First** als springplank voor mensen die langdurig dakloos zijn en baat hebben bij een stabiele woonplek zonder voorwaarden vooraf. Tegelijk krijgen deze mensen intensieve ondersteuning bij hun verdere herstel.
- **Een nacht- en dagopvang voor mensen in acute nood of die anders buiten moeten slapen.** Buitenslapers die niet passen in standaardtrajecten, geven we hulp. Maatwerk en menselijkheid staan hierbij centraal.

Hoofdstuk 4

Eerlijke economie

Een sterke lokale economie is onmisbaar voor een leefbare gemeente. Ondernemers, boeren, vakmensen en werknemers vormen samen het fundament van Ede. Zij creëren banen, dragen bij aan voorzieningen en geven onze dorpen en wijken karakter. Het CDA staat voor een eerlijke en duurzame economie waarin mensen centraal staan – niet systemen of regels.

Een gezonde economie begint bij vertrouwen, samenwerking en vakmanschap. Familiebedrijven, MKB'ers, agrarische ondernemers en maatschappelijke organisaties verdienen ruimte om te ondernemen, te vernieuwen en te groeien. De gemeente is een betrouwbare partner die ondersteunt in plaats van belemmert. Zo bouwen we samen aan een sterke Edese economie die toekomstbestendig is én menselijk blijft.

4.1 Ondernemen in Ede

Ondernemers vormen het kloppend hart van onze lokale economie. Zij scheppen banen, investeren in onze dorpen en dragen bij aan de vitaliteit van onze gemeenschap. De bakkers, bouwers, boeren, techbedrijven en winkels van Ede zorgen dagelijks voor bedrijvigheid en kansen.

Toch ervaren ondernemers vaak dat regelgeving, personeelstekorten of hoge lasten hun initiatieven belemmeren. Zeker kleine bedrijven en zelfstandigen kunnen de complexiteit van vergunningen of regels moeilijk bijbenen. Het CDA wil dat ondernemerschap weer loont. Een gemeente die meedenkt in plaats van tegenwerkt, die snel en duidelijk beslist, en die ondernemers ruimte en vertrouwen geeft.

Wij geloven dat economische groei en maatschappelijke verantwoordelijkheid hand in hand kunnen gaan. Ondernemen is meer dan winst maken: het is waarde scheppen – voor mensen, de omgeving en toekomstige generaties.

Wij kiezen voor:

- **Het vasthouden aan de huidige regels voor zondagsopening.** In de plaats Ede mogen winkels zondags open, in de dorpen niet. Ook op Eerste Kerstdag blijven de winkels wat het CDA betreft gesloten.
- **Ruimte voor ondernemerschap:** minder regels, snellere vergunningen en maatwerk waar dat kan.
- **Een aantrekkelijk vestigingsklimaat** met goed onderhouden bedrijventerreinen, modern internet en veilige infrastructuur.
- **Ondersteuning van (startende) ondernemers** via een centraal gemeentelijk ondernemersloket.
- **Het betrekken van lokale ondernemers betrekken bij gemeentelijke aanbestedingen**, zodat ook kleine bedrijven kunnen meedoen.
- **Investeren in vakmanschap en scholing**, in nauwe samenwerking met onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven.
- **Een actieve belangenbehartiging in en buiten Regio Foodvalley** om innovatieve, duurzame en kennisintensieve **bedrijvigheid aan Ede te binden**.

4.2 Sterke agrarische en groene economie

De agrarische sector is onlosmakelijk verbonden met de identiteit van Ede. Boeren onderhouden het landschap, zorgen voor voedsel en dragen bij aan de economie van de regio. Zij zijn niet alleen producenten, maar ook rentmeesters van onze omgeving.

Boeren weten vaak niet meer waar zij aan toe zijn, terwijl zij vaak best bereid zijn te investeren in verduurzaming en innovatie. Het CDA kiest voor duidelijkheid en

perspectief. Wij zien boeren als partners in het realiseren van onze klimaat- en natuurdoelen.

De toekomst van de landbouw is niet óf natuur óf productie, maar én-én. We streven naar een agrarische sector die economisch houdbaar, ecologisch verantwoord en maatschappelijk verbonden is. Daarbij hoort ruimte voor innovatie, samenwerking en waardering voor vakmanschap.

Zie ook hoofdstuk 2 voor de samenhang tussen landbouw, natuur en leefomgeving.

Wij kiezen voor:

- **Een agrarische sector die economisch houdbaar, ecologisch verantwoord en maatschappelijk verbonden is.**
- **Langjarige duidelijkheid** over regels, vergunningen en investeringsruimte, zodat boeren weten waar zij aan toe zijn.
- **Ruimte voor innovatie** in gangbare landbouw, kringlooplandbouw, natuurinclusieve landbouw en energieproductie op boerderijen.
- **Bescherming van hoogwaardige landbouwgronden** en samenwerking met boeren om water-, bodem- en luchtkwaliteit te verbeteren.
- **Ruimte voor functieverandering** waar bedrijfsopvolging ontbreekt, met behoud van de kwaliteit van het landschap.
- **Samenwerking in Regio Foodvalley** om landbouw, natuur en innovatie met elkaar te verbinden.

4.3 Ede-Centrum, dorpen en recreatie

Een vitale lokale economie draait niet alleen om bedrijventerreinen en cijfers, maar ook om levendige centra en dorpen. Daar ontmoet je elkaar, doe je boodschappen, drink je koffie, bezoek je de markt of geniet je van cultuur. Deze plekken vormen het sociale hart van onze gemeenschap.

Ede-Centrum en de dorpen hebben ieder hun eigen karakter en aantrekkingskracht. Het CDA wil deze verscheidenheid koesteren en versterken. Een leefbaar centrum met een mix van winkels, horeca, cultuur en groen zorgt niet alleen voor economische vitaliteit, maar ook voor verbinding tussen mensen.

Ook recreatie en toerisme zijn belangrijk voor onze gemeente. De Veluwe is ons visitekaartje – een plek waar natuur, rust en gastvrijheid samenkomen. We willen bezoekers ontvangen zonder de balans met onze leefomgeving te verliezen.

Tot slot, in de gemeente Ede wonen bijna 125 duizend mensen. Ons evenementenaanbod moet voor ieder wat wils te bieden hebben: van de Oud Lunterse Dag, de oecumenische viering in het Openluchttheater tot een feestavond op het Kuiperplein tijdens de Heideweek.

Wij kiezen voor:

- **Een aantrekkelijk en veilig centrum** met ruimte voor winkels, horeca en cultuur.
- **Behoud van gratis parkeren in de dorpen en lage tarieven in Ede-Centrum.**
- **Uitbreiding van evenementen**, omdat Ede een groeiende gemeente is. We betrekken daarbij het belang van inwoners, omwonenden en organisaties.
- **Herbestemming van leegstaande panden** tot woningen of kleinschalige bedrijvigheid.
- **Versterken van toerisme en recreatie met respect voor natuur en rust** – de Veluwe blijft ons visitekaartje.
- **Inzet van opbrengsten uit toeristenbelasting** voor verbetering van wandel-, fiets- en ruiterroutes.
- **Samenwerking met ondernemers en recreatieparken** voor vernieuwing en verduurzaming van een kwalitatief toeristisch aanbod.
- **Vakantieparken waar vakantievierden centraal staat.** Park voor park kijken we hoe dat het beste gewaarborgd kan blijven, als het nodig is wordt er passend gehandhaafd.
- **Het zoeken naar alternatieve bestemmingen, zoals wonen of natuur, bij vakantieparken die geen toeristische toekomst meer hebben** of bij solitaire vakantiewoningen

Hoofdstuk 5

Een dienstbare overheid

Een gemeente functioneert pas echt goed als zij veilig, betrouwbaar en betrokken is. Als inwoners erop kunnen rekenen dat de overheid haar werk doet, maar ook zelf verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving. Het CDA gelooft in een gemeenschap waar mensen elkaar kennen, aanspreken en helpen – en waar de overheid naast haar inwoners staat, niet tegenover hen.

Ede groeit en dat vraagt om verantwoordelijkheid. Om een overheid die financieel gezond is, maar ook investeert in veiligheid en (digitale) weerbaarheid. Een gemeente die betrouwbaar is in haar beloftes, dichtbij staat in haar dienstverlening en samenwerkt met inwoners, ondernemers en partners in de regio.

Het CDA kiest voor een veilige, betrokken en toekomstbestendige gemeente, waar we samen zorgen dat Ede een plek blijft waar je met vertrouwen kunt wonen, werken en leven.

5.1 Veiligheid en openbare orde

We zien dat de samenleving verhardt: mensen staan meer tegenover elkaar, ervaren meer overlast en zijn meer gespannen. Vormen van criminaliteit veranderen naar het digitale domein en ondermijning. Ook is er meer aandacht voor de onveiligheid van vrouwen op straat en is er grotere dreiging vanuit het buitenland. Tegelijkertijd zien we dat het in Ede relatief goed gaat: mensen voelen zich bovengemiddeld veilig. De groei van Ede en de komst van meer stedelijke problematiek zet die veiligheid onder druk.

Het CDA staat voor een fatsoenlijke samenleving waarin iedereen vreedzaam en veilig kan samenleven. We moeten geldende normen handhaven en elkaar daarop kunnen aanspreken. Zo is drugsgebruik en alcohol achter het stuur niet normaal. De politie en boa's moeten kunnen optreden als dat niet lukt. Daarom moeten zij zichtbaar kunnen zijn op straat, zowel in de stad als in het buitengebied. Daarnaast moet de Edese samenleving weerbaarder worden in geval van rampen of buitenlandse dreiging. Bovendien mag bevolkingsgroei van Ede geen excuus zijn voor een verminderde veiligheid.

Wij kiezen voor:

- **Een effectieve politiekraacht die past bij de omvang van Ede.** Daarom pleiten we bijvoorbeeld voor terugkeer van het cellencomplex op het politiebureau van Ede. Nu moeten arrestanten naar Arnhem worden gereden, wat ten koste gaat van broodnodige politiecapaciteit in Ede.
- **Het aanpakken van de overlast van fatbikes in Ede-Centrum,** door succesvolle voorbeelden van andere gemeenten te onderzoeken en over te nemen.
- **Behoud van het verbod op vestiging van nieuwe coffeeshops.**
- **Een stevige preventiecampagne** op drugsgebruik bij evenementen en uitgaan.
- **Het als Ede innemen van een voortrekkersrol in de bestrijding van ondermijning en drugscriminaliteit.** Waar nodig willen we hiervoor gebruikmaken van cameratoezicht, ook in het landelijk gebied.
- **Het aanpakken van overlast bij hangplekken in de gemeente.** De fysieke ruimte willen we op deze plekken bovendien veiliger inrichten.
- **Een stevige aanpak van huiselijk geweld, kindermishandeling en discriminatie.**
- **Laagdrempelige meldpunten voor slachtoffers** en vroegsignalering van thuissituaties. Zo willen wij de veiligheid thuis versterken.
- **Ondersteuning van onze gemeentelijke handhavers** in de wijk, de stad en onze natuur. Boa's van de gemeente Ede worden uitgerust met een bodycam en mogen hun wapenstok behouden.
- **Voldoende en goede uitrusting voor 'groene boa's'** als onze ogen en oren in de natuur en het landelijk gebied.
- **Ondersteuning van inwoners en ondernemers in het verbeteren van hun digitale veiligheid,** door het organiseren van voorlichtingsavonden en campagnes.
- **Ondersteuning van veiligheidsinitiatieven van inwoners** zoals buurtpreventieteam of -apps. Sociale veiligheid, waarbij inwoners zich

beschermd voelen in de openbare ruimte, verdient de aandacht. Een veilige samenleving gaat namelijk verder dan alleen het inzetten van handhaving en politie. Ook de samenleving zelf heeft een grote rol om (sociale) veiligheid te waarborgen. Een mooi voorbeeld van omzien naar elkaar.

- **Een snellere inzet van ondersteuning en zorg voor personen met verward en onbegrepen gedrag.** Dit doen we door het werk van de politie, gemeente en zorgverleners op elkaar af te stemmen.

5.2 Betrokkenheid van inwoners

We zien dat veel Edese inwoners en ondernemers bereid zijn zich in te zetten voor hun eigen leefomgeving. Bij hen is veel kennis en creativiteit aanwezig die onze gemeente mooier maakt en gemeentelijke projecten kan verrijken via participatie. Tegelijkertijd zien we dat niet elke betrokkenheid van onze inwoners tot tevredenheid leidt. Bijvoorbeeld wanneer de verwachtingen over de mate van inspraak op voorhand niet duidelijk is.

Het CDA gelooft in de kracht van de Edese samenleving, en de overheid is er om die te dienen. Daarom willen wij de ruimte bieden aan onze inwoners om mee te denken en mee te werken aan de voorbereiding van plannen en activiteiten. Dat doen we, omdat we vertrouwen willen geven aan de inzichten van onze inwoners. We willen dat de gemeente gebruik maakt van die kennis en creativiteit. Natuurlijk kan niet alles door de gemeente worden gehonoreerd, juist dan zijn heldere spelregels aan de voorkant belangrijk. We luisteren en proberen de input zo goed mogelijk mee te nemen in de uiteindelijk te nemen beslissing.

Wij nemen alle geluiden die tijdens een participatieproces naar voren komen serieus en wegen die af. Tegelijkertijd hebben wij daarbij evenveel oog voor de belangen die niet aan bod komen in een dergelijk participatieproces. Dat is de taak van de gemeenteraad. Die als volksvertegenwoordigers uiteindelijk beslissen in het algemeen belang.

Wij kiezen voor:

- **Het benutten van de kracht en kennis van Edese inwoners, verenigingen en ondernemers.** Zo willen we beleid verbeteren en draagvlak vergroten en maken we als Edese gemeenschap samen goed en uitvoerbaar beleid.
- **Het willen leren van niet geslaagde inwonerbetrokkenheid.**
- **Helder verwachttingsmanagement** bij betrokkenheid van inwoners bij gemeentelijke projecten in hun eigen leefomgeving.
- Het stimuleren van **buurtschouwen en wandelgesprekken** tussen ambtenaren en bewoners om knelpunten en kansen in hun wijk te bespreken.
- **Een gemeente die uitnodigend is voor inwoners om hun ruimtelijke plannen mogelijk te maken.** In Ede willen we vooroplopen om op basis van vertrouwen en goed overleg plannen sneller mogelijk te maken.

- **Vroegtijdig overleg tussen gemeente, ontwikkelaars en omwonenden bij ontwikkelingen.** De uiteindelijke belangenafweging vindt plaats in de gemeenteraad.
- **Ondersteuning van kwetsbaren in contact met de overheid.** Wij willen gerichte cursussen, formulierenbrigades en taalmaatjes aanbieden en stimuleren. Ook vragen we kwetsbare inwoners zelf naar welke ondersteuningsbehoefte zij hebben in contact met de overheid.
- **Het actief stimuleren van bewonersinitiatieven.**
- **Een actieve betrokkenheid van de adviesorganen van de gemeenteraad,** zoals de Jongerenraad, de Adviesraad Sociaal Domein en de Koplopers.
- **Het horen van buurt-, wijk- of dorpsraden** over gemeentelijke plannen in hun omgeving.
- **Een versterking van de positie van de gemeenteraad** door onder meer te investeren in de ondersteuning daarvan.

5.3 Communicatie en dienstverlening

De Edese bevolking groeit hard en zal de komende jaren verder groeien. Het gemeentehuis en de beschikbare ambtenaren groeien niet automatisch mee. Tegelijk zien we dat de samenleving steeds verder digitaliseert en sociale media onmisbaar zijn in onze informatievoorziening. Dat kan ervoor zorgen dat de (fysieke) afstand tussen de gemeente en de inwoner steeds verder groeit.

Wat het CDA betreft, staat de gemeente dicht bij de inwoner. Dat is voor het CDA geen klant of een nummer, maar een mens die het recht heeft op contact. Ook vindt het CDA dat wij samen de gemeente vormen. Daarom willen we de afstand verkleinen, digitale dienstverlening verbeteren en gemeentelijke regels simpeler maken. Op deze manier kunnen we de Edese eigenheid en cohesie behouden in een groeiende gemeente.

Wij kiezen voor:

- **Het voor iedere inwoner mogelijk houden om een fysieke afspraak op het gemeentehuis te maken.** De deur staat voor hen open.
- **Het altijd in begrijpelijke taal uitleggen van beslissingen.**
- **Verlaging van regeldruk** voor simpele vergunningen en aanvragen voor maatschappelijke initiatieven, door te gaan werken vanuit vertrouwen. We willen regels marginaal toetsen en kijken aan het einde van het jaar hoe het gelopen is.
- **Een toegankelijke dienstverlening voor inwoners en ondernemers.** Dit willen we doen door de digitale dienstverlening verder uit te breiden en te versimpelen met behulp van AI.
- **Een naam en telefoonnummer op elke brief van de gemeente** om contact op te kunnen nemen.
- **Behoud van nauw contact met slachtoffers van het Toeslagenschandaal.** We willen hen bijstaan in de afronding van de hersteloperatie.
- **Een mogelijkheid tot maatwerk bij iedere gemeentelijke regeling.** Een fout van de inwoner mag niet meteen afgestraft worden. De cultuur van de menselijke maat moet gaan leven in de gemeentelijke organisatie.

- Het hebben en vragen van aandacht voor **de zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties** in ons politiek handelen.

5.4 Verantwoordelijk en financieel gezond beleid

We zien dat gemeenten nog steeds te maken hebben met te weinig financiering vanuit het Rijk. Met name als het gaat over jeugdzorg zijn de tekorten nog steeds niet opgelost. In Ede is hierop geanticipeerd en hebben we de afgelopen tijd al bezuinigingen ingevoerd, zodat wij op eigen kracht financieel gezond blijven. Daar is hard aan gewerkt. De reserves zijn goed gevuld. Tegelijkertijd staan we als Ede aan de vooravond van grote investeringen om onze gemeente te laten groeien en leefbaarder te maken. Dat is niet gratis.

Het CDA staat voor een verantwoordelijk financieel beleid. Geld van onze inwoners kunnen we maar één keer uitgeven. Als CDA kiezen wij om juist nu te investeren in onze toekomst. Investeren in ruimte voor wonen en voor ondernemen. Alleen zo houden we een gezonde financiële basis, aan de hand waarvan we de komende jaren ook een sociaal en solidair beleid kunnen voeren.

Wij kiezen voor:

- **Eerlijke belastingen en heffingen.** Opbrengsten hieruit willen we uitsluitend gebruiken waarvoor ze zijn bedoeld.
- **Vereenvoudiging van versnipperde gemeentelijke regelingen** voor armoede en schuldenproblematiek. Inwoners moeten duidelijk kunnen vinden waar ze recht op hebben.
- **Onderzoek naar hoe we de voor woningbouw noodzakelijke investeringen in natuurherstel en voorzieningen zoveel mogelijk kunnen verrekenen in gemeentelijke grondexploitaties of fondsen.** Hierbij onderzoeken we de inzet van de planbatenheffing of uitbreiding van het kostenverhaal, zodra dat landelijk mogelijk is gemaakt. Met name bij Doesburgerbroek willen we dit inzetten om de kosten te beperken.
- **Het omarmen van de aanbevelingen van de Edese Rekenkamer in hun onderzoek naar de toegankelijkheid van minimaregelingen.** We hebben bovendien aandacht voor het stimuleren van samenwerking met particuliere initiatieven.
- **Het doorgaan met het stimuleren van het instrument Biz (bedrijven investeringszone) in Ede-Centrum na 2027.** We willen bovendien uitbreiding van de Biz naar bedrijventerreinen en andere winkelgebieden in de gemeente onderzoeken en ondersteunen. Zo draagt ieder zijn steentje bij aan investeringen voor de leefbaarheid en duurzaamheid van onze bedrijventerreinen en winkelgebieden.
- **Het eerst kijken waar de gemeente kan besparen op haar uitgaven** in gevallen van financiële tekorten.
- **Lokale lasten**, waaronder de onroerendezaakbelasting (OZB), die **niet meer stijgen dan het vastgestelde jaarlijkse inflatiepercentage of dat wat voor extra investeringen noodzakelijk is.** Een eventuele verhoging van de

lasten voor extra investeringen willen wij pas overwogen nadat eerst is onderzocht of besparingen binnen de bestaande begroting mogelijk zijn.

- **Transparantie over gemeentelijke uitgaven.** Bestuurskosten worden openbaar gemaakt. Inwoners moeten inzicht hebben waar hun gemeentelijke belastingen aan zijn besteed en welke organisaties gemeentelijke subsidie ontvangen.
- **Grootschalig investeren in de benodigde groei van woningen en voorzieningen van Ede,** ook als dit betekent dat de gemeente verlies lijdt op de grondexploitaties.
- **Voldoende weerstandsvermogen** om de ontwikkelingen uit de Omgevingsvisie 2040 mogelijk te maken.

5.5 Regionale samenwerking

Vanuit de landelijke overheid is het lokaal bestuur de afgelopen jaren complexer gemaakt. Van Jeugdzorg tot de Wmo en de nieuwe Omgevingswet: het vraagt meer capaciteit van gemeenten. Daarnaast zien we grote uitdagingen die de gemeentegrenzen overstijgen: woningbouw, netcongestie, de toekomst van het landelijk gebied en nationale veiligheid.

Om hierop efficiënt te sturen, werkt de gemeente op veel terreinen samen met de provincie, veiligheidsregio, het waterschap en bovenal de Regio Foodvalley. We zien dat de Regio Foodvalley veel betekent op het gebied van afstemming op landbouwbeleid, energie, economie en werkgelegenheid.

Als CDA zijn we groot voorstander van efficiënte regionale samenwerking. Door kennis te delen en te centraliseren kunnen we kosten besparen en de kwaliteit verhogen. Zo helpen we onze inwoners en ondernemers beter en staan we sterker in politiek Den Haag. Wel moet regionale samenwerking altijd democratisch gelegitimeerd blijven. Dat betekent openheid over uitgaven, de behaalde resultaten en raadsleden moeten dit kunnen controleren. Zo bieden we uiteindelijk via de regio oplossingen voor de grote uitdagingen van de politiek.

Wij kiezen voor:

- **Het beter zichtbaar laten maken van de meerwaarde van de Regio Foodvalley** naar de inwoners van onze gemeente. Dit betekent transparantie over de uitgaven en de behaalde resultaten. De gemeenteraad moet te allen tijde in staat worden gesteld goed te kunnen controleren wat de Regio Foodvalley doet.
- **Het inzetten op de komst van Rijkskantoren in de gemeente Ede en Regio Foodvalley,** zodat de landelijke overheid meer beeld krijgt van onze omgeving.
- **Defensie als samenwerkingspartner in het kader van het landelijke programma 'Ruimte voor Defensie'.** We zien er op toe dat de belangen van onze inwoners, maar ook die van natuur en recreatie daarbij zo goed mogelijk worden gediend.
- **Gezamenlijke inzet voor verbetering van eventuele militaire infrastructuur.**

5.6 Toekomstbestendige gemeentelijke organisatie

De samenleving verandert snel, zo ook het werk in het gemeentehuis. Vier jaar geleden was AI (kunstmatige intelligentie) nog nauwelijks een thema en nu is het niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven. Daarnaast zien we dat thema's als cyberveiligheid en weerbaarheid aan aandacht winnen. Corruptie is ook een steeds groter wordend probleem.

De afgelopen jaren zien we dat de gemeentelijke organisatie sterk is gegroeid en er nu steviger voorstaat. Voor de komende bevolkingsgroei van Ede is echter meer nodig dan nu.

Als CDA staan we voor een toekomstbestendige en gezonde gemeentelijke organisatie die in het midden van de Edese samenleving staat. We willen dat de organisatie de gemeente kent en dicht bij onze inwoners en ondernemers staat. Daarvoor willen we randvoorwaarden voor het gebruik van AI instellen en zorgen dat inwoners niet de dupe worden van automatische besluiten. De organisatie moet bovendien weerbaarder worden tegen gevaren van corruptie en buitenlandse actoren. Op deze manier zorgen we voor voldoende mankracht om de Edese samenleving in haar kracht te laten staan en te floreren.

Wij kiezen voor:

- **Het aanbieden van anti-corruptietrainingen aan werknemers van de gemeente Ede.** Zo willen we bijdragen aan een weerbare en betrouwbare gemeentelijke organisatie.
- **Onderzoek** naar de staat en benodigde aanpassingen voor een **toekomstbestendig gemeentehuis in 2050**. Zo houden we de gemeente toegankelijk en dienstbaar voor onze inwoners.
- **Verantwoord gebruik van AI om vergunningsprocedures en dienstverlening van de overheid te versnellen**, met name om informatieverstrekking te versimpelen.
- **Duidelijke en transparante richtlijnen** bij gebruik van AI en algoritmes door de gemeente. We zijn **tegen volledig geautomatiseerde besluitvorming** zonder menselijke tussenkomst. Een **speciale wethouder digitale veiligheid en ethiek** ziet toe op een digitaal weerbare gemeente, waar de gegevens van inwoners veilig zijn.
- **Een gemeente die het goede voorbeeld geeft op het gebied van duurzaamheid, circulariteit en klimaatafdruk van producten.** Hiermee houdt zij rekening in haar aanbestedingsbeleid en ondersteuning van initiatieven van Edese inwoners en ondernemers.

cda.nl/ede